

Nyheter behagar

Skedar av horn, furstliga och påvliga blysigill, spelpjäser av valrosstand, kopparlegering, spelbräde av al, runben eller präglade mynt. Allt har någon gång varit nytt, en nyhet, något som upplevdes som omvälvande och kanske förändrade sin samtid. Att för första gången använda en spelpjäs av valrosstand måste väckt tankar. Hur kändes tyngden? Hur såg ytan ut, hur väl var spelpjäsen svarvad? Eller en sked av horn? För vem var det en nyhet? Hur kändes det att för första gången hålla i en sked av horn? Kanske stoppa den i munnen.

Vem karvade ut en sked i horn för första gången? Vem utvecklade tekniken, gjorde den finaste skeden, den vackraste skeden eller den mest funktionella. Att göra skedar av horn, var det en nymodighet som bara smög sig på och så småningom blev en tradition. Var kom innovationen ifrån? Kom den med besökare som hade med sig skedar av horn att sälja? Kom den med en nyinflyttad hantverkare eller hade en granne med sig hornskeदार från en lång resa ut i världen?

Någon visade dig, för första gången hur man kunde använda matresterna, de rengnagda benen, för att rista på. Att med en kniv skriva in en formel som kanske höll dig frisk. De magiska tecknen, runorna, som besvärjer. Krävdes det mycket hantverkskunnighet eller fanns det utrymme för lite fel? Gällde trolldomen ändå eller kunde det bli farligt? Var läs- och skrivkunnighet något alla redan som barn lärde sig eller var det få förunnat? Vem kunde läsa runorna?

Historien är full av nyheter. Full av det som en gång var nytt. Hur var Sigtuna stad då den var ny som stad, någon gång i slutet av 900-talet? Kändes nybyggargarandan? Var det bullrigare och nytt folk som jobbade med att bygga staden? Hamninloppet fullt av laster med material och arbetskraft som var på väg in? Fanns det de som kände obehag av de starka krafter som drog fram, och tyckte att det förändrades alldeles för fort? Var det otryggt att se hur allt blev annorlunda? Andra älskade säkert förändringens vindar.

Men i den unga staden Sigtuna fanns det också intresse för det som var äldre. Intresse för att bevara det som var gammalt, att upprepa en tradition för att det är något som känns viktigt och som ger tillhörighet. Varför överge ett sätt att göra som fungerat så bra? Inte alltför sällan blandade man framtid och dåtid. Att bära både kors och hammare. Eller silvermynt som skrapats på för att säkra dess värde och inte riktigt litat på det symboliska präglade värdet av kungens namn. Kristet välsignade gravar som ändå överlagts med sten, kanske för att slippa att släktingar gick igen.

I din hand håller du ett nytt nummer av *Situne Dei*, som sprider kunskap om nyheter från förr.

*Ted Hesselbom
Musei- och konsthallschef, Sigtuna Museum & Art*

